

Zpráva o šetření z vlastní iniciativy ve věci výkonu sociálně-právní ochrany Adély A. (nar. xxx)

Na základě zpráv z médií a rovněž podnětů od třetích osob jsem zahájila šetření z vlastní iniciativy¹ ve věci výkonu sociálně-právní ochrany nezletilé Adély A. (nar. xxx).

Z dostupných informací vyplývalo, že Městský úřad Kaplice (dále také „OSPOD“) podal na základě žádosti Nemocnice České Budějovice, a. s. (dále také „Nemocnice České Budějovice“ nebo „nemocnice“), návrh na vydání předběžného opatření podle § 452 zákona o zvláštních řízeních soudních² na předání Adély do péče nemocnice, neboť její matka paní B. odmítla nemocnicí doporučovanou léčbu a ukončila dceřinu hospitalizaci na negativní revers.

Z pověření veřejného ochránce práv JUDr. Stanislava Křečka, který na mě přenesl některé oblasti své působnosti,³ mj. i oblast ochrany dětí, mládeže a rodiny, se zabývám šetřením ve věci já.

A. Shrnutí závěrů

V rámci šetření jsem se zaměřila na postup OSPOD v souvislosti s podáním návrhu na vydání předběžného opatření podle § 452 zákona o zvláštních řízeních soudních směřujícího k předání dítěte do péče nemocnice.

Upozorňuji, že nemohu hodnotit postup nemocnice, protože mě zákon o veřejném ochránci práv neopravňuje přímo prošetřovat postup poskytovatele zdravotních služeb a rodiče Adély se na mě neobrátili s podnětem k prošetření vyřízení jejich případné stížnosti na poskytovatele zdravotních služeb krajským úřadem.

Po provedení šetření jsem dospěla k těmto závěrům.

A.1 Činnost OSPOD před podáním návrhu na předběžné opatření

- OSPOD měl před podáním návrhu na vydání předběžného opatření **kontaktovat rodinu a situaci projednat zejména s matkou, ale rovněž i s Adélou. Měl se také snažit vést matku k tomu, aby zajistila dceři náležitou lékařskou péči.** Tím, že tak neučinil a rovnou přikročil k podání návrhu na předběžné opatření, **OSPOD pochybil.**
- Dále mám za to, že měl OSPOD **kontaktovat rovněž nemocnici,** aby získal pro účely svého návrhu informace, jak nemocnice vyhodnotila situaci dívky v době, kdy ji propustila do domácí péče, aniž sama iniciovala zahájení řízení o přípustnosti převzetí a držení ve zdravotnickém ústavu (tzv. nedobrovolná hospitalizace či detenční řízení). Mohl si vyžádat rovněž propouštěcí zprávu, tak **aby ke svému návrhu pro účely**

1 Podle § 14 a 9 písm. d) zákona č. 349/1999 Sb., o veřejném ochránci práv, ve znění pozdějších předpisů.

2 Zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů.

3 Podle § 2 odst. 4 zákona o veřejném ochránci práv.

posouzení věci soudem předložil ucelené informace a podklady. Tím, že tak neučinil, OSPOD pochybil.

A.2 Podání návrhu na předběžné opatření

K samotnému návrhu na předběžné opatření pak uvádím následující:

- předání dítěte do péče nemocnice nenaplnuje účel umístění dítěte do tzv. vhodného prostředí ve smyslu § 452 zákona o zvláštních řízeních soudních;
- institut **předběžného opatření na umístění dítěte do vhodného prostředí podle § 452 zákona o zvláštních řízeních soudních nemá nahrazovat detenční řízení podle § 75 a násl. zákona o zvláštních řízeních soudních**;
- je-li třeba řešit akutní zdravotní stav dítěte, mají zdravotničtí pracovníci využívat k tomu určené nástroje podle zdravotnických předpisů (neodkladná péče, nedobrovolná hospitalizace).

OSPOD tedy využil nevhodný nástroj, avšak s ohledem na všechny dále uvedené skutečnosti jeho postup nehodnotím jako pochybení.

B. Skutková zjištění

Adéla byla dne 25. 11. 2020 přijata na dětské oddělení Nemocnice České Budějovice poté, co ji kopl kůň a měla otevřenou ránu v okolí oka. Ošetřující lékařka chtěla následně dle zvyklostí dívku očkovat proti tetanu, což její matka odmítla. Matka nesouhlasila ani s nitrožilním podáním antibiotické léčby. Lékařka Adéle podala profylaktickou léčbu proti tetanu, která má dočasný charakter, a doporučila současně s ní provést řádné očkování proti tetanu. Matka poté podepsala negativní revers, na jehož základě nemocnice propustila Adélu do domácí péče. Matka byla poučena o možných rizicích a následcích neočkování dcery a dostala předpis na antibiotika v tabletách.

Nemocnice ještě téhož dne zaslala OSPOD žádost o podání návrhu na předběžné opatření z důvodu ohrožení zdraví a života dívky. Žádost doložila podrobnějším lékařským vyjádřením, v němž je popsána situace Adély a přístup matky k doporučené léčbě. Nemocnice ve zprávě uvedla, že je Adéla přímo ohrožena na životě a zdraví v důsledku možné manifestace tetanu. Vzhledem k úrazu hlavy je také plně indikováno sledování zdravotního stavu za hospitalizace.

Po obdržení zprávy z nemocnice se pracovníci OSPOD telefonicky spojili s pracovníci Krajského úřadu Jihočeského kraje, kterou se situací obeznámili a požádali o metodické vedení. Společně se shodli na postupu řešení věci ve formě podání návrhu na vydání předběžného opatření dle § 452 zákona o zvláštních řízeních soudních. V návrhu na předběžné opatření OSPOD plně odkázal pouze na zprávu nemocnice, ve které se uvádí, že vzhledem k situaci a přístupu matky se dle vyjádření lékařů jeví nezletilá jako dítě přímo ohrožené na životě a zdraví v důsledku možné manifestace tetanu, a proto OSPOD žádal soud o svěření Adély do péče nemocnice, bez další specifikace (časové či jiné).

Ve svém vyjádření k šetřené události OSPOD uvedl, že v době, kdy obdržel zprávu z nemocnice, se Adéla v nemocnici nenacházela, nebylo tak možné v dané situaci postupovat dle § 75 a násl. zákona o zvláštních řízeních soudních. Adéla zároveň nebyla ani

v evidenci žádného pediatra, a nebyla tak pod žádným lékařským dohledem. Situaci OSPOD vyhodnotil z pohledu možného rizika pro dítě, kdy v případě, že by nebyla v určitém časovém rozmezí (nejlépe do 48 hodin) aplikována vakcína, hrozila dítěti vážná újma na zdraví. OSPOD také ve svém vyjádření uvedl, že v daném okamžiku považoval podání předběžného opatření za jediné možné řešení, kterým mohl Adélu ochránit.

Okresní soud v Českém Krumlově (dále také „okresní soud“) na návrh OSPOD nařídil dne 26. 11. 2020 předběžné opatření, jímž rozhodl o předání Adély do péče nemocnice. V odůvodnění dále uvedl, že toto předběžné opatření trvá 1 měsíc od jeho vykonatelnosti (§ 459 odst. 1 zákona o zvláštních řízeních soudních), za splnění zákonných podmínek je lze prodloužit. V tomto konkrétním případě lze důvodně předpokládat, že bude trvat po nezbytně dlouhou dobu, která se bude odvíjet od zdravotního stavu dítěte, respektive nutnosti jeho léčby spojené s hospitalizací v nemocnici. Ještě téhož dne měl proběhnout výkon rozhodnutí. Matka dceru odmítla vydat, ústně se proti rozhodnutí odvolala a uvedla, že je Adéla v pořádku a bere penicilin. V nemocnici jí i přes nesouhlas matky lékařka podala imunoglobuliny. Matka následně vykonavatelům umožnila vstup do domu, Adéla nebyla přítomna.

Dne 27. 11. 2020 proběhla v místě bydliště Adély dvě neúspěšná místní šetření OSPOD. Téhož dne matka kontaktovala OSPOD s tím, že sdělila, co se předchozí den u ní doma událo, a požadovala dokument, kterým nemocnice informovala OSPOD. OSPOD se s matkou domluvil na schůzce, která se měla konat dne 30. 11. 2020, matka se však nedostavila. V tomto období advokátka matky zaslala e-mail na Policii České republiky s propouštěcí lékařskou zprávou ze dne 25. 11. 2020, v níž je uvedeno, že Adéla není v přímém ohrožení života.

Matka se dále dne 11. 12. 2020 dostavila na OSPOD a předložila zprávu MUDr. C., v níž lékařka uvádí, že je Adéla v dobrém celkovém stavu, při vědomí a nemá žádné neurologické příznaky. OSPOD se s matkou domluvil na tom, že do konce roku 2020 bude matka s dcerou 1krát týdně navštěvovat pediatra a zprávy OSPOD předloží. Matka tuto dohodu dodržela.

Krajský soud v Českých Budějovicích dne 2. 12. 2020 potvrdil rozhodnutí prvoinstančního soudu ve věci.

Matka podala návrh na zrušení předběžného opatření, ke kterému se OSPOD vyjádřil tak, že dle jeho názoru důvody k nařízení předběžného opatření pominuly a návrhu matky je možné vyhovět. Soud následně rozhodnutí o předběžném opatření dne 16. 12. 2020 zrušil.

Matka dále podala ústavní stížnost proti rozhodnutí o předběžném opatření, kterou Ústavní soud v lednu 2021 odmítl, neboť seznal, že důvody, které okresní soud vedly k vydání předběžného opatření, nebyly nepřiměřené.

C. Právní hodnocení

Právo na respektování soukromého a rodinného života chrání na mezinárodní úrovni jak evropská Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod (čl. 8),⁴ tak Úmluva

4 Sdělení Federálního ministerstva zahraničních věcí č. 209/1992 Sb., ve znění sdělení č. 41/1996 Sb.

o právech dítěte (čl. 7 a 9).⁵ Článek 3 Úmluvy o právech dítěte zavazuje mj. státní orgány k tomu, aby při jakékoliv jejich činnosti, která se týká dětí, byl předním hlediskem zájem dítěte. V článku 9 odst. 1 Úmluva o právech dítěte stanoví, že příslušné úřady mohou na základě soudního rozhodnutí určit, že je oddělení dítěte od rodičů potřebné v zájmu dítěte. Odebrání dítěte z péče rodičů je nejkrajnější opatření a nejinvazivnější zásah do práva na soukromý a rodinný život ze strany státu.

Na vnitrostátní úrovni pak stanoví právo na ochranu před neoprávněným zasahováním do soukromého a rodinného života Listina základních práv a svobod⁶ v čl. 10 odst. 2. To je ve sféře vztahů mezi rodiči a dětmi konkretizováno čl. 32 odst. 4 Listiny. Listina základních práv a svobod zaručuje zvláštní ochranu rodičovství. Péče o děti a jejich výchova je právem rodičů, děti mají právo na rodičovskou výchovu a péči; práva rodičů mohou být omezena a nezletilé děti mohou být od rodičů odloučeny proti jejich vůli jen rozhodnutím soudu na základě zákona.

Na úrovni zákona lze prioritní zájem na péči rodičů o děti nalézt hned v § 1 odst. 1 písm. c) zákona o sociálně-právní ochraně dětí⁷ či dále v § 9a odst. 2, § 10 odst. 5 písm. a), § 12 odst. 1 písm. c) nebo § 14 odst. 2 téhož zákona, případně § 880 a násl. občanského zákoníku.⁸

Judikatura Evropského soudu pro lidská práva i judikatura Ústavního soudu⁹ konkretizuje podmínky, za nichž k odnětí dítěte z péče rodičů může stát přistoupit. Pro takový zásah musí existovat legitimní důvod, musí být v souladu se zákonem (zásada legality) a musí být nezbytný a přiměřený sledovanému cíli.

Nezbytnost znamená podle Ústavního soudu,¹⁰ že zásah je založen na naléhavé společenské potřebě, která je přiměřená sledovanému legitimnímu cíli – ochraně zájmu dítěte. Ochrana života a zdraví dítěte je relevantním důvodem pro zásah do rodičovských práv. Jde o hodnotu, jejíž ochrana je v systému základních práv a svobod jednoznačně prioritní. To také Ústavní soud¹¹ ve své judikatuře konstatoval.

Podle ustanovení § 452 odst. 1 zákona o zvláštních řízeních soudních (dále také „rychlé předběžné opatření“): *„Ocitlo-li se nezletilé dítě ve stavu nedostatku řádné péče bez ohledu na to, zda tu je, či není osoba, která má právo o dítě pečovat, nebo je-li život dítěte, jeho normální vývoj nebo jiný důležitý zájem vážně ohrožen nebo byl-li narušen, soud předběžným opatřením upraví poměry dítěte na nezbytně nutnou dobu tak, že nařídí, aby dítě bylo*

5 Sdělení Federálního ministerstva zahraničních věcí č. 104/1991 Sb., o přijetí Úmluvy o právech dítěte.

6 Usnesení předsednictva ČNR č. 2/1993 Sb., o vyhlášení LISTINY ZÁKLADNÍCH PRÁV A SVOBOD jako součásti ústavního pořádku České republiky.

7 Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů.

8 Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

9 Např. nález Ústavního soudu ze dne 6. 9. 2011, sp. zn. II. ÚS 2546/10, či nález Ústavního soudu ze dne 13. 7. 2011, sp. zn. III. ÚS 3363/10; dostupné na <http://nalus.usoud.cz>.

10 Nález Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 2546/10;

dostupný na https://nalus.usoud.cz:443/Search/GetText.aspx?sz=2-2546-10_2.

11 Nález Ústavního soudu ze dne 20. 8. 2004, sp. zn. III. ÚS 459/03;

dostupný na <http://nalus.usoud.cz/Search/GetText.aspx?sz=3-459-03>.

*umístěno ve vhodném prostředí, které v usnesení označí“.*¹² Podle odst. 2 citovaného ustanovení se vhodným prostředím rozumí výchovné prostředí u osoby nebo zařízení způsobilého zajistit nezletilému řádnou péči s ohledem na jeho fyzický a duševní stav, jakož i rozumovou vyspělost a umožnit realizaci případných jiných opatření stanovených předběžným opatřením.

Toto předběžné opatření může soud nařídit jen na návrh orgánu sociálně-právní ochrany dětí.¹³ Přestože tedy o předběžném opatření rozhoduje soud, na OSPOD je přenesen díl odpovědnosti za návrh, který soudu předkládá. V případě tzv. rychlého předběžného opatření je to významné tím více, že má soud ze zákona velmi krátkou lhůtu pro vydání rozhodnutí (24 hodin), kdy nemá čas vést dokazování a do velké míry musí spoléhat na podklady od OSPOD. Za tím účelem by měl tedy OSPOD zjistit maximum možných informací, zejména ve spolupráci s rodinou, ale i dalšími zainteresovanými subjekty. Také by měl vyhodnotit, zda jím navrhované řešení je předpokládáno zákonem.

Jakkoli by se mohlo jevit opatření legitimním, musí být zároveň postup, jakým je prosazováno, právně v pořádku právě proto, že zasahuje do základních práv osob. Pouze v takovém případě bude možno hovořit o zásahu do základních práv a svobod, který je v souladu s ústavním pořádkem, jak jej chápe judikatura Ústavního soudu.

V šetřeném případě pokládám za stěžejní otázku předání Adély do péče nemocnice za využití předběžného opatření na návrh OSPOD. Jestliže byla nemocnice v době, kdy si matka chtěla Adélu převzít do péče, přesvědčena o ohrožení života dívky a nezbytnosti hospitalizace, měla k tomu sama nemocnice vhodnější nástroj. V takovém případě totiž měla postupovat podle zákona o zdravotních službách,¹⁴ který obsahuje právní úpravu týkající se nedobrovolné hospitalizace. Soud by rozhodoval v detenčním řízení.¹⁵

Jak již judikoval i Ústavní soud, předběžným opatřením podle § 452 zákona o zvláštních řízeních soudních (de lege lata) nelze nahrazovat ani souhlas zákonných zástupců s hospitalizací dítěte, ani obcházet detenční řízení.¹⁶ V tehdy projednávané věci Ústavní soud konstatoval, že uvedené předběžné opatření představovalo zásah do osobní svobody dítěte (čl. 8 odst. 1 a 2 Listiny, čl. 5 odst. 1 Úmluvy), jakož i zásah do jeho soukromého a rodinného života (čl. 10 odst. 2 Listiny, čl. 8 odst. 1 Úmluvy) a práva na rodičovskou výchovu a péči (čl. 32 odst. 4 Listiny). Účelem tohoto opatření byla jeho ochrana a zajištění péče za situace, kdy se ocitlo v ohrožení.

Pro posouzení dopadu předběžného opatření je rozhodující obsah konkrétní povinnosti, kterou opatření stanoví. Nařízení předání dítěte do péče nemocnice za účelem vyšetření jeho zdravotního stavu a zamezení jeho ohrožení totiž ve své podstatě není ničím jiným než nařízením jeho hospitalizace bez souhlasu zákonných zástupců dítěte. Cituji: „*Tomu odpovídající povinnost podrobit se zbavení osobní svobody ve zdravotnickém zařízení*

12 V návaznosti na § 924 občanského zákoníku.

13 Ustanovení § 16 odst. 1 zákona o sociálně-právní ochraně dětí.

14 Zákon č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování, ve znění pozdějších předpisů.

15 Podle § 75 a násl. zákona o zvláštních řízeních soudních.

16 Nález Ústavního soudu ze dne 17. 2. 2015, sp. zn. III. ÚS 916/13;

dostupný na http://nalus.usoud.cz/Search/GetText.aspx?sz=3-916-13_1.

*je přitom ve srovnání s tím, co se rozumí 'umístěním ve vhodném prostředí', zásahem mnohem intenzivnějším.*¹⁷ Základní otázka tak spočívá v tom, zda rychlé předběžné opatření představuje pro takovýto zásah dostatečný právní základ.

Dále cituji: „Tomu, aby pod uvedené umístění bylo možné podřadit i jeho předání do péče zdravotnického ústavu za účelem hospitalizace, ovšem bránila (a stále brání) zákonná úprava obsažená v § 38 zákona č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování (zákon o zdravotních službách), ve znění pozdějších předpisů, který obsahuje taxativní výčet případů, kdy je možné pacienta hospitalizovat bez jeho souhlasu, resp. bez souhlasu jeho zákonných zástupců. Nařízení předmětného opatření mezi ně nepatří. Místo toho zákon stanovil jiné instituty, jimiž bylo lze dosáhnout hospitalizace nezletilého za stejnými účely, o jaké šlo v projednávané věci“.¹⁸ Ústavní soud zároveň upozornil, že institut nedobrovolné hospitalizace se odlišuje i rozsahem procesních záruk, jež brání tomu, aby jeho aplikace nepřipustně zasahovala do práv osob, vůči nimž směřuje.¹⁹

Stejně tak bývalá veřejná ochránkyně práv Mgr. Anna Šabatová, Ph.D., kritizovala nevhodné použití tzv. rychlého předběžného opatření v případě, kdy sice věcně správně mířilo na vážné ohrožení dítěte, ale kdy by s ohledem na jeho záměr – zajištění lékařské péče – bylo vhodnější využít detenční řízení.²⁰ Použití rychlého předběžného opatření za účelem hospitalizace dítěte není vhodné s ohledem na výklad § 452 zákona o zvláštních řízeních soudních. Ten totiž „vhodným prostředím“, do kterého soud dítě umísťuje, míní výchovné prostředí a výchovným prostředím přitom rozhodně není nemocnice.

Musím uvést, že při hodnocení věci si uvědomuji složitost situace, do níž byl OSPOD nemocnicí postaven, když se na něj obrátila s velmi naléhavým sdělením stran ohrožení Adély, poté co ji sama propustila do domácí péče. Zároveň беру v úvahu i časovou tíseň a odbornou stránku věci, kterou nemohl OSPOD sám jakkoliv posuzovat. I přes shora uvedené musím konstatovat, že **OSPOD v souvislosti s podáním návrhu na vydání předběžného opatření k předání dívky do péče nemocnice pochybil, když se jednak nesnažil projednat celou situaci zejména s matkou, ale rovněž s nezletilou, aby primárně apeloval na zajištění adekvátní lékařské péče dívce. Dal by tak matce i nezletilé možnost se k věci vyjádřit a tyto informace mohl zprostředkovat soudu. Pochybení spatřuji i v tom, že nejednal s nemocnicí, aby zjistil, proč dívku sami propustili, a získal tak pro účely svého návrhu relevantní informace, jak nemocnice vyhodnotila situaci dívky v době, kdy ji propustila do domácí péče a sama neiniciovala tzv. nedobrovolnou hospitalizaci. Mohl si vyžádat rovněž propouštěcí zprávu, aby mohl ke svému návrhu pro účely posouzení věci soudem předložit ucelené informace a podklady.**

OSPOD tedy podal návrh na předběžné opatření za situace, kdy jej informovala nemocnice o vážném ohrožení zdraví a života nezletilé, a časové tísní, a nebylo již možné využít institutu nedobrovolné hospitalizace (když nemocnice dívku propustila do domácí péče). Zároveň OSPOD nemohl nikterak ověřit intenzitu jejího ohrožení (jednalo se o posouzení ryze

¹⁷ Bod 26 nálezu ÚS sp. zn. III. ÚS 916/13.

¹⁸ Bod 34 nálezu ÚS sp. zn. III. ÚS 916/13.

¹⁹ Tamtéž.

²⁰ Viz zprávy o šetření veřejné ochránkyně práv ze dnů 12. 12. 2017, sp. zn. 7750/2016/VOP, případně 14. 4. 2014, sp. zn. 4948/2013/VOP; obě dostupné na <https://eso.ochrance.cz/vyhledavani/Search>.

odborné otázky). **Nemocnice tak de facto přesunula svoji odpovědnost za řešení situace na OSPOD.** V dané situaci již totiž nebyl jiný nástroj k ochraně dítěte, snad kromě přivolání rychlé záchranné služby, což by na dívku mohlo mít podobný dopad jako pokus o výkon rozhodnutí, ne-li horší. **OSPOD tedy využil nevhodný nástroj, avšak s ohledem na všechny shora uvedené skutečnosti jeho postup nehodnotím jako pochybení.** Mám však za to, že by na to měl OSPOD nemocnici propříště minimálně upozornit.

D. Informace o dalším postupu

Zprávu zasílám tajemníkovi Městského úřadu Kaplice a podle § 18 odst. 1 zákona o veřejném ochránci práv žádám, aby se ve lhůtě 30 dnů od jejího doručení vyjádřil ke zjištěným pochybením a informoval mě o přijatých opatřeních k nápravě. Zpráva shrnuje moje dosavadní poznatky, které mohou být podkladem pro závěrečné stanovisko podle § 18 odst. 2 zákona o veřejném ochránci práv.

Brno 4. května 2021

Mgr. Monika Šimůnková v. r.
zástupkyně veřejného ochránce práv
(zpráva je opatřena elektronickým podpisem)